

Yetkin KUŞAN

Psikoterapist-Psk. Danışman

ÇOCUK EKSENİNDE İHMAL, İSTİSMAR VE TACİZ: NEYLE KARŞI KARŞIYAYIZ VE NELER YAPILMALI?

İhmal ve istismar sıklıkla ülkemizde yaşanan durumlardır. Kavram olarak birbirine benzeyen bu iki kavramı en basit şekilde şu şekilde açıklarsak ihmali yapılması gereken sorumlulukların yerine getirilmemesi, istismarı ise yapılmaması gerekenlerin bir kişiye yapılması durumu diyebiliriz. İhmal ve istismar vakaları ülkemizde ve dünyada çoğunlukla kadın ve çocukların başına gelerek haber gündemlerinde yer bulmaktadır. Tabi erkeklere şiddet istismarı veya kadın erişkinin erkek çocuğa istismarı da ülkemizde çok sık rastlanmasa da batı ülkelerinde yaşanan olaylardan.

İhmal türleri şu şekildedir:

- **Fiziksel ihmal:** Çocuğun her türden başta biyolojik sağlığını ilgilendiren imkanların karşılanmaması durumudur. Bu bazen sağlık imkanı, bazen beslenme ve ısınma, bazen de hijyen ve sağlık önlemlerinin yeterince alınmaması durumlarından kaynaklanabilmekte.
- **Eğitimsel ihmal:** Çocuğun eğitimiyle ilgili gereken çalışmaların yapılmaması, temel eğitimlerden yararlandırılmaması, okul devamına gereken önemin gösterilmemesi, 18 yaş altında çalıştırılması gibi durumların ihmalidir.
- **Duygusal ihmal:** Çocuğun sevgi ve şefkat ihtiyacının karşılanmaması ile ilgili ihmal. Çocuk, böyle bir ailede ahlaki ve duygusal gelişimini örseleyici durumlarla karşılaşabilir. Böyle bir ailede yetişen çocuklar ileride depresyon başta olmak üzere pek çok ruhsal problemlerle karşı karşıya kalabilmekteler. Bir kısmı ise vicdani olarak yeterli hislere sahip olmamakta, şiddete ve suça bulaşmakta, anti sosyal kişilik geliştirerek aile, iş ve sosyal hayata karşı tehlike oluşturabilmektedir. Bağımlılık geliştiren risk altındaki pek çok kişi de bu ihmalle yetişen kişiler. Duygusal ihmalde çocuklar aile içerisinde şiddete ve alkol-uyuşturucu kullanımına da tanık olabilmekte; psikolojik destek ihtiyaçları aile tarafından karşılanmadığı gibi bir profesyonel desteği de alınmamakta.

Kendisini dünyevi işlere kaptıran anne ve babalar çocuklarını belki farkında olmadan ihmal edebilmektedir. Gelecekte toplumla ve kendileriyle sorunlu bireyler yetiştirdiklerini tasavvur edebilseler, belki de çok daha dikkatli davranırlardı. Çocuklarla geçirilen hafta sonları artar, hiçbir işin aileden daha önemli olmadığı; ev araba gibi maddi şeylerin içinde mutlu aile varsa değerli olabileceği; yoksa en değerli mülkün bile anlamı olmadığını görürlerdi.

Geçtiğimiz günlerde Mustafa KOÇ'un ani vefatı uzun süre konuşuldu. Onun hayatı etrafında zaman, servet, aile ilişkileri, kültürel ve zaman yönetimine dair pek çok şey konuşuldu. Çoğu insan holding ve servetle beraber ölümün aniliğini, kendi ölümünü sorguladı. Ayrıca şunu gördü ki cumhuriyete dayalı bu kurumsal firmanın ne denli derin aile ilişkileri ve bağı olduğuna. Ayrıca sosyal faaliyetlerin, birlikte geçirilen bir akşam yemeğinin bile kıymetine.

Ailenin yine vefat eden büyüğü Vehbi Koç'un şu sözüne kulak verilmeli "Para bulunur, makina satın alınır, teknoloji transfer edilir, fakat içine insan gücünü koymak en büyük değer, en büyük zorluktur." Peki bahsi geçen insanı biz yetiştiriyorsak? Kahramanları ve tarihe isim yazmış isimleri de, canavar tabir edilen katilleri de insan yetiştirmekte. Ve bunda hepimizin sorumluluğu var. İhmal edilen doğum günleri, kucaklamalar, sevgi gösterileri için geç kalınmamalı.

Bir çocuğun ihmale uğradığına dair bazı işaretler neler:

- Okul devamsızlığı çok fazlaysa
- Sürekli pis giyiniyor ve kötü kokuyorsa
- Vücudu aşırı derecede zayıf düşmüşse
- Yemek veya para için dilencilik yapıyor veya çalışıyorsa
- Tıbbi destekten mahrumsa
- Madde kullanımı, kendine zarar verme gibi alışkanlıkları varsa çocuğun ihmale maruz kaldığını düşünebiliriz.

İstismar Türleri

İstismar denilince akla ilk gelen cinsel istismar. Gerek toplumda son zamanlarda yaygınlığı gerek ahlaki ve toplumsal duyarlılık gerekse mağdurlarda yarattığı infial sebebiyle istismarla cinsel istismarın bir arada ele alınması normal karşılanabilir. Ancak istismarın yapılmaması gereken ve kişide derin etkiler yaratan filler olduğunu düşünürsek, farklı türlerinin de olacağı değerlendirilmelidir.

Günlük hayatımızda da ihmal ve istismar zaman zaman kullandığımız kelimelerdir. İyi niyetimi istismar ediyorsun veya eşim beni uzun zamandır ihmal ediyor gibi veryansınlar olabilmekte. Fakat çoğu normal karşıladığımız (bazen yakın çevremizde bazen farkında olmadan veya isteyerek kendi ilişkilerimizde) durumlarda da pek çok ihmal ve istismarın olduğu değerlendirilebilir. Sözel şiddetin olağan karşılandığı, sokakta dilenci çocuklara para verildiği , dilencilerin dini istismar ettiği, kızını dövmeyenin dizini dövdüğü, eti senin kemiği benim mantığının güdüldüğü bir ortamda çoğu ihmal ve istismarın olağan karşılanmaması mümkün olabilir mi? Belki 20-30 yıl öncesine göre gelişme kat etsek de daha alınacak çok yolumuz var. Hele son zamanlardaki çocukların ve kadınların yaşadığı şiddet düşünülünce...!!!

Fiziksel istismar: Kaza dışında meydana gelen yaralama ve örselenmelerdir. Buna bazen çeşitli aletler eşlik etmekte. Kadına şiddetin yoğun konuşulduğu bugünlerde çocuğa şiddetin de en az kadına şiddet kadar konuşulması gerektiği taraftarıyım. Şiddet ortamında yetişen çocuk, kendi yaşadıklarını beyninin derinliklerinde saklı tutarken, ani öfke patlamaları yaşayacaktır. Bazı insanların neden olağanüstü öfkeli olduğu sizce tamamen tesadüf müdür? Veya genlerle mi gelmektedir? Mutlaka genlerin etkisi görülse de insan beyni yaşadıklarını bir şekilde silik de olsa muhafaza eder. İnsan aslında unutmaz. Sadece hatırlayamaz. Ve yaşanan benzeri bir durumda farkında bile olmadan otomatik ve saliselik bir hızla patlamalar yaşamaktadır.

Duygusal istismar: Aşağılama, yalnız bırakma, ayırma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, suça yöneltme, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma ve daha bir çok anlamda öncelikle çocukta izler bırakan duygu istismarları. Kendisiyle barışık olmayan kişilerin ilişki kurma şekillerini inceleyin. Kendi öğrendiklerini başkalarına aktarma eğilimdedirler. Bir de toplumda şu klişe vardır: melek gibi anne babadan nasıl böyle bir şey oluştu şaşırıyorum. Şaşmamak lazım! Kişinin ilişki boyutu ve sistemi başka kişilere ve sistemlere göre değişebilmekte. Kişiler bazen kırılmasına en çok özen göstermeleri gereken kişilere karşı en çok saldırıyı gerçekleştirebiliyorlar. Duygusal istismarı sadece yapılan kötülükler olarak da değerlendirmemek gerekir . Çocuğa

verdiğiniz her fazla harçlık, her istediğinin yapılması, kayırılması gibi çocuk merkezli ailelerin yaptıkları da bir çeşit istismar. Aileler işleriyle veya başka şeylerle meşgul olurken yaptıkları İHMALİ telafi etmek adına çocuk merkezci davranırken yaptıkları İSTİSMARI iyi değerlendirmeliler. Vakit hala kaldıysa da derhal önlemini almalıdırlar.

Ekonomik istismar

Çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyen, yaşı ve gücü ile orantılı olmayan işlerde ucuz emek olarak çalıştırılmasıdır. Bu durum bazen de dilendirilerek yaptırılmaktadır. Özellikle çalışan çocuklardan bir eşya satın alırken iki kere düşünmekte yarar var. Hakikaten zor durumda olduğu kanaatiniz varsa ve yardımcı olmak isiyorsanız da onlara para vermek yerine dondurma, çikolata, yiyecek gibi küçük ama çocuk için değerli anlık gereksinimler alınabilir. Okumak için çalışıyorum diyen kişiye de yine para yerine silgi, kalem, kalem açar gibi yine uygun bir araç alınabilir. Böylece onların aldığı paralar, belki alkol-sigara gibi alışkanlıkları olan babaya gitmez.. Dilenciler için de durum böyle olabilir. Ekmek parası isteyen birisine ekmek alınabilir. Gerçekten ihtiyacı olan birisine bir kaç liraya kağıt mendil satın alarak bunu satmasını sağlayabiliriz. Hiç bir şey satmayan kişiye asla para vermediğimizde en azından bu istismarları sokakta önlemeyi sağlayabiliriz.

Cinsel istismar ve cinsel taciz: Ülkemizin kanayan yarası. Başlı başına bir yazı konusu. Tecavüzcülerin hadım edilmelerinden işin sosyoekonomik durumuna; cinsel eğitimden toplumsal normlara kadar çok geniş yelpazede konuşulan bir mesele. Bir kişiye, çocuğa yönelik cinsel haz duyma amacıyla; cinsel organlarına dokunması ve/veya dokundurtması, ırzına geçmesi, teşhircilik yapması, cinsel uyarı ve doyum için kullanılması, fuhuşa zorlanması, pornografi gibi türlü suçlarda cinsel obje olarak kullanılması, çocuğun yanında pornografik görüntüler izlenmesi ve izletilmesi.

- İstismarcıların %96'sı erkek,
- %63,5'u çocuğun tanıdığı,
- Hatta %25'nin de ensest dediğimiz 1. ve 2.derece akraba olduğu belirlenmiştir.

Çocukların korunması için yapılması gerekenler

Çocuklara cinsel bilgiler yaşlarına uygun ve erken yaşlarda verilmelidir. Kendi güvenliklerini sağlamalarını öğretmek gerekir. Özellikle sanal ortam denilen internet mecrasında ciddi güvenlik açıkları bulunmaktadır. Ebeveynlerin kendilerinin de bir hesap alarak çocuklarını takip etmeleri, internet güvenliği hakkında bilgi edinmeleri ve çocuklarına anlatmaları değerlidir.

Çocuklarınıza bedenlerinin kendilerine ait olduğunu, özellikle iç çamaşırları ile kapatılan bölgelerin çok özel bölgeler olduğunu ve kimsenin bu bölgelere dokunma hakkının olmadığını anlatın.

Her zaman sır saklanmayacağını çocuklara ifade etmek lazım.(İyi sırlar-kötü sırlar)

Hayır demenin bazen hayati olduğu ve bunun da evet demek kadar doğal olduğu kendi yaşamımızda duygulayarak öğretilmelidir.

İyi dokunmayla kötü dokunma arasındaki fark anlatılmalıdır.

Ebeveynler hep eğitimden ve eğitimciden bahsederler. Haklılar. Eğitimciler ailenin çocukta derin etkiler bıraktığından. Onlar da haklılar. Peki bugünün çocukları da şikayet edecek ve haklı olacağı bir kısır döngünün yetişkini olmaya mecbur mu bırakılmalı? Albert Mohle "Hiç bir ahlaki devrim, çocukların ve gençlerin akıllarını değiştirip biçimlendirmeden başarılı olamaz" der. Ama bu ahlaki pozisyonu sağlayacak olan da yetişkinlerin yapacağı samimi çalışmalar olacaktır.